

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Кафедра основ архітектурного проектування,
конструювання та графіки

03-07-69М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійних робіт

«Рисунок мотивів архітектурного середовища»

з навчальної дисципліни

«Рисунок, живопис, скульптура»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

за освітньо-професійною програмою

«Архітектура та містобудування»

спеціальності 191 «Архітектура та містобудування»

денної форми навчання.

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІБА
протокол № 3
від 03.11. 2020 р.

Рівне – 2020 р.

Методичні вказівки до виконання самостійних робіт «Рисунок мотивів архітектурного середовища» з навчальної дисципліни «Рисунок, живопис, скульптура» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Архітектура та містобудування» спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» денної форми навчання [Електронне видання] / Чернюшок О. В., Подолець П. М. – Рівне : НУВГП, 2020. – 23 с.

Укладачі: Чернюшок О. В., доцент кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки.
Подолець П. М., доцент кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки.

Відповідальний за випуск: Ромашко В. М., д.т.н., професор, завідувач кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки.

Керівник групи забезпечення спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» д. арх., проф. Михайлишин О. Л.

©Чернюшок О. В.,
Подолець П. М., 2020
© НУВГП, 2020

Зміст

Вступ.....	4
1. Завдання з рисунка мотивів архітектурного середовища	5
2. Об'єктивні фізичні основи зображення архітектурної форми	5
3. Композиційні особливості зображення архітектури.....	10
4. Методика виконання навчальних завдань.....	12
5. Додатки.....	21
Список рекомендованої літератури	25

Вступ

Рисунок форм архітектурного середовища у специфіці архітектурних шкіл - дуже важливий і необхідний навчально-методичний матеріал, у якому головним завданням є необхідність засвоєння основних закономірностей сприйняття принципів і методів конструктивно-структурного (аналітичного) рисунка. У процесі навчання майбутніх архітекторів і дизайнерів рисунок має відповідну фахову спрямованість, характерні особливості вираження ідей, виступає в якості пошукового матеріалу у вигляді начерків та ескізів. Тому основним завданням є ґрунтовне засвоєння теоретичних та практичних засад навчального рисунка, починаючи від конструктивної логіки побудови форми і методичної послідовності поетапного ведення роботи над рисунком до визначеної завершеності, за допомогою тону, засад перспективної побудови об'ємної форми в просторі. Без вищесказаного неможливо достатньою мірою усвідомити композиційно-художні закономірності, стильові особливості, конструктивну логіку побудови частин, деталей цілісного архітектурного об'єкта.

Працюючи над рисунком з архітектурних об'єктів, як завданням навчальної програми, студенти одночасно з розвитком творчих здібностей та оволодінням графічними засобами вираження пізнають навколишнє середовище, знайомляться з багатою архітектурно-художньою спадщиною українського народу, збирають інформаційний та візуальний матеріали для роботи за фахом.

Передумовою виконання програмних завдань є ґрунтовне вивчення архітектурних стилів і форм різних історичних епох, основ перспективи, теорії тіней, а також послідовне набуття практичних умінь у малюванні геометричних тіл, предметів побуту та натюрмортів.

У умовах архітектурної школи малювання архітектурних об'єктів (інтер'єр, екстер'єр, архітектурний пейзаж, елементи та деталі архітектури) розглядається як особливо важливий та обов'язковий розділ програми з рисунка. Рекомендується для виконання як під безпосереднім керівництвом педагога, так і для самостійної роботи.

**1. Завдання з рисунка мотивів архітектурного середовища.
/Робоча програма навчальної дисципліни
“Рисунок, живопис, скульптура”**

Семестри	Назва теми завдання	К-сть годин	примітки
II	Рисунок фрагмента нескладного інтер'єру з лінійною побудовою перспективи	8	Виконання самостійне
III	Інтер'єр класичного фойє або етнографічного об'єкта /народна архітектура/	8	
III	Рисунок екстер'єру	8	
V	Архітектурний пейзаж з глибоким простором /перспектива вулиці/	8	
VII	Архітектурний панорамний пейзаж міста	10	
	Всього	42	

2. Об'єктивні фізичні основи зображення архітектурної форми

Особиста уява про будь-які існуючі у природі форми, зокрема й архітектурні, не може бути повною, чому що кожна з них має безліч об'єктивних властивостей та особливостей, їх сприйняття характеризується як потік візуальної інформації, із певними затримками образу в уяві завдяки безпосередній зоровій пам'яті, яка забезпечує його цілісність.

Найбільш важливими й основними ознаками образної та емоційної виразності архітектурних форм є, зокрема, величина, геометричний вид форми, положення у просторі та маса, інші особливості - фактура матеріалів, орієнтація в просторі, колір, світлотінь; членування є допоміжними і коректують виразність

основних. Формам членованим властиві свої суттєві об'єктивні особливості: метр, ритм, пропорції, рівновага, симетрія, контрастність, пластична цілісність, що виражається у чіткому силуеті та образному вирішенні.

Сприйняття архітектурної форми відбувається в часі та просторі, тому наш зір не охоплює відразу групу об'єктів або об'єкт у цілому. Сприймання відбувається пофазно, спочатку бачимо узагальнено в цілому, а потім - у деталях. Тому вищеперераховані особливості форми є одночасно й організуючим архітектурне середовище, і художніми елементами форми, що поєднуються в єдину стійку систему, зрозумілу для сприйняття.

Усвідомлення основних закономірностей зображення архітектури неможливе без засвоєння конструктивної основи і візуальної характеристики основних геометричних форм.

Знання конструктивної побудови простих геометричних форм допомагає усвідомити об'ємно-просторову структуру різного за своєю складністю архітектурного об'єкта. У процес роботи над зображенням архітектури насамперед входить просторовий та конструктивний аналіз цілого та окремих частин у їхньому заємозв'язку. Необхідно уявляти конструктивну суть побудови форми, одночасно як видимі, так і невидимі сторони об'єкта за аналогією зображення простих геометричних форм. Такий підхід у зображенні великих за об'ємом і складних за формою об'єктів (інтер'єр, екстер'єр, архітектурний ансамбль) повинен бути базовим і чітко засвоєним студентами.

Вище розглянуті фізичні особливості сприйняття архітектурних форм є об'єктивними і базуються на теоретичних наукових засадах, перевірених на практиці. Але в процесі сприйняття архітектурних форм виникають емоційно-чуттєві оцінки їх особливостей, зокрема асоціативного сприйняття. Визначення міри залежності емоційної оцінки від об'єктивних якостей форми, з одного боку, і природи сприйняття, з іншого, є основним методом пізнання. Сприйняття відбувається шляхом порівняння з подібними формами, що лежить в основі будь-якого процесу пізнання, та емоційна оцінка архітектурних форм, їхніх об'єктивних та суб'єктивних властивостей. Візуальне

порівняння існування одних і тих же об'єктивних властивостей у різних формах може бути вираженим у трьох емоційних оцінках: тотожності, нюансі і контрасті.

Тотожність - це рівність, подібність або просто збіг кількох якостей чи ознак різних форм.

Нюанс - незначне відхилення об'єктивних якостей у двох або кількох формах, коли їх подібність виражена сильніше, ніж відмінність.

Контраст - значна якісна відмінність якостей (величин) у формах, доведена до рівня протиставлення.

Значну роль у процесі сприйняття та зображення архітектури відіграє масштабність стосовно людини. Це впливає на виразність і величину форм архітектурного середовища.

Історія архітектури та мистецтва вказує нам на постійний пошук реалістичної передачі навколишнього простору. У результаті було знайдено емпіричним шляхом цілу низку прийомів і систем зображення природи у просторі. В епоху Відродження було знайдено і сформовано основні закономірності прямої перспективи для побудови архітектурного простору.

"Перспектива" в перекладі з латинського слова "perspicere" означає "дивитися крізь", "правильно бачити". Це наука про зображення предметів на площині відповідно уявлених скорочень розмірів, обрисів форми і світло-тіньових співвідношень, які спостерігаємо в природі. Розрізняють лінійну, повітряну, зворотну, панорамну перспективу й перспективу, побудови сферичних поверхонь, та інші.

Знання теорії перспективи само по собі, звичайно, не може замінити вміння малювати. Тому перспективу студенти повинні вивчати одночасно і в процесі рисунка. Для цього знання, отримані під час лекцій, потрібно інтегрувати у процес виконання рисунка з природи, а потім - і за уявою. Свідоме застосування закономірностей перспективної форми допоможе студентам розвинути свій окомір, відчуття форми, а отже, й опанувати майстерність виконання рисунка. Крім того, студентам при вивченні дисципліни в курсі нарисної геометрії необхідно опанувати теорію побудови тіней, що дасть

можливість правильно визначати взаємозв'язок просторових планів у зображенні інтер'єру, екстер'єру, архітектурного ансамблю або глибокого архітектурного пейзажу.

Необхідно звернути увагу на оволодіння практичним умінням зображення архітектурних об'єктів на складній за рельєфом місцевості, при високому та низькому горизонті, використання тону і повітряної перспективи при передачі плановості в архітектурному пейзажі та взаємозв'язку просторових планів в архітектурному пейзажі відносно лінії горизонту і точки сходу.

Головним просторовим орієнтиром у зображенні архітектурного середовища є точка сходу, що знаходиться на лінії горизонту. Чим крутіший підйом, тим вище знаходиться точка сходу над горизонтом. При високому горизонті у зображеннях архітектурного пейзажу розкривається широкий простір, велика кількість повітряних планів, основні з яких - передній, середній і задній. Виражається плановість через тональні співвідношення шляхом використання закономірностей повітряної перспективи. Під час нахилу площини поверхні землі, підлоги точка сходу розміщених на ній архітектурних об'єктів чи архітектурних деталей знаходиться нижче лінії горизонту. Таку точку сходу ще називають "земною точкою". При зображенні поверхні землі або підлоги, що наближається або збігається з горизонтальним положенням, точка сходу буде також наближатися до лінії горизонту або збігатися з нею.

Правильний вибір точки зору чи місця, з якого виразно виявляються просторові плани при зображенні архітектури, має важливе значення у вирішенні композиційних завдань. Починаючи виконувати рисунок, слід насамперед знайти оптимальну відстань від об'єкта, коли він сприймається в цілому і кут зору становить 30- 40 градусів. Залежно від величини зображуваного об'єкта і відстані від нього до ока, промені від його крайніх точок, направляючись в око, створюють вищезгаданий кут зору. Величина архітектурного об'єкта, його віддаленість від точки зору та кут зору дають кінцевий результат - величину образу на сітківці ока. Саме величина образу на сітківці в межах поля ясного сприйняття має вирішальне

значення при побудові зображенім на площині та його компоновці. На практиці рекомендується вибирати відстань, що становить дві або три висоти архітектурного об'єкта, від того, хто малює.

У навчальних рисунках архітектури дуже поширені такі помилки: оптична деформація форми, порушення пропорційних співвідношень, невміння передавати плановість, композиційна неврівноваженість і не виправдана фрагментарність зображення. Витоки цих явищ пояснюються надто близьким знаходженням архітектурного об'єкта від того, хто малює. Найпомітнішими бувають прорахунки у напрямку віддалених горизонтальних ліній архітектури, які спрямовуються до точки сходу на лінії горизонту; із зміною точки зору змінюється й образне вираження у зображенні архітектурного мотиву, його пластична виразність. Так, з високою лінією горизонту відкриваються дальні плани; із середньою лінією - зображення справляє відчуття спокійної врівноваженості; при низькій лінії горизонту зображення виглядає величним і монументальним, при цьому акцептуються великі маси архітектурних об'ємів. Ці просторові та візуальні характеристики є важливими складовими композиційності у навчальних рисунках архітектури, а також визначальними факторами у виборі відповідного формату паперу.

Практична робота студентів над рисунком повинна бути спрямована на досягнення такого рівня уяви, щоб зображальний простір паперу ставав для них зрозумілим і безпосередньо відчувався. Тобто візуально міг вільно "рухатися", "повертати" архітектурні елементи, "обходити" навколо об'єкта, подібно до того, як це відбувається у реальному' тривимірному просторі архітектурного середовища.

Під час виконання рисунка вільне оперування у просторі архітектурними формами можливе лише за умови вільного володіння тоном. Точні тональні співвідношення найповніше передають матеріальні й просторові якості форми, на відміну від чисто лінійного рисунка, побудованого за всіма принципами прямої перспективи.

У процесі виконання рисунка тоном насамперед

необхідно визначити найсвітліші і найтемніші місця в зображуваному архітектурному об'єкті, послідовно розподілити проміжні тони у світлі і тінях. Для збереження цільності зображення рекомендується дотримуватися чітких світло-тіньових відношень поверхонь, не порушуючи їх деталями декору та дрібними деталями. У рисунку архітектури півтони збагачують великі архітектурні об'єми, передають їх відмінність, додають просторової і пластичної виразності.

У тональному зображенні архітектури необхідно утримуватися від використання тону в повну силу, оскільки зображення тоді стає плоским, ніби вирізаним на зображувальній поверхні. Щоб цього уникнути, потрібно послаблювати тональні співвідношення, враховувати тональну напругу під час взаємодії об'єму і простору.

3. Композиційні особливості зображення архітектури

У практичній роботі над рисунком архітектури процес виконання завжди проходить через аналіз до синтезу, тобто культивується активний метод навчального рисунка, в основі якого лежить аналітика форми. Такий підхід потребує розвитку абстрактно-логічного мислення, що базується на чуттєвому сприйнятті і дає можливість побачити певні закономірності, які виявляються в конкретних явищах, предметному наповненні середовища та зв'язками між ними. Для цього необхідний певний досвід сприйняття, що виявляється в специфічній психічній організації особистості.

Термін "композиція" в перекладі з латині означає складання, з'єднання частин, приведення їх до певного упорядкування, що призводить у свою чергу до цілісності. Похідний від слова "композиція" термін "композиційність" тлумачиться дещо конкретніше, як структурна цілісність, що лежить в основі багатьох явищ реального довкілля, архітектури та мистецтва.

Сприймаючи окремі елементи архітектури, які потрапляють у поле зору, ми розцінюємо їх як набір чогось невиразного у загальній масі, коли група цих деталей, будучи конструктивно об'єднаною і впорядкованою в просторі, через

посередність творчої образної уяви, являє собою цілісну єдність. У рисунку навіть випадкова єдність елементів, які сприймає той, хто малює, стає цілісною єдністю вищого порядку - композиційною. Для цього необхідно розвивати широту мислення. Певна культура сприйняття та практичний досвід у рисунку, які уможливають творче осмислення завдання, всебічне вивчення об'єктів чи явищ довкілля, сприяють самостійності мислення, яке має на увазі й самостійну постановку проблеми та самостійний пошук шляхів її вирішення. Самостійність мислення у свою чергу тісно переплітається з його критичним аспектом, що виявляється не лише у намаганні студента перевірити готові поради педагога, а й у критичному аналізі власних рисунків, ставленні до роботи. Формування свідомого ставлення студента до виконання завдань дає можливість протягом короткого проміжку часу ґрунтовно засвоїти закономірності та принципи композиційності зображення простих і складних архітектурних мотивів.

Розглядаючи композиційність у зображенні архітектури, неможливо пройти повз таку проблему, як композиційність ритму. Складність проблеми ритму і його схематичного зображення полягає в тому, що ритмічність побудована не лише на площині, яка відносно легше сприймається, але і в "глибину" зображувальної площини аркуша паперу. Тому увагу слід звертати на ритмічну організацію простору в цілому, взаємозв'язок між об'ємами та незаповненими інтервалами. Активний процес рисунка з природи складається з таких етапів: розглядання та сприйняття об'єкта, формування образу об'єкта в уяві, аналіз форми в уяві та відтворення образу на зображувальній площині.

Відповідно до поставлених завдань у роботі над рисунком архітектури вибираються матеріали і техніка виконання. У процесі навчання студенти повинні оволодіти різноманітними засобами графічного вирішення навчального та навчально-творчого рисунка: лінія, силует, поєднання лінії і тону, тональність та інше. Також потрібно студентам оволодіти навичками в технічному використанні матеріалів: графітні олівці різної м'якості і твердості, пера і туш, пензлі, фломастери, соус,

вугілля, сангіна, сепія. Необхідним є виконання спеціальних завдань зображення архітектури, співзвучних до виконання курсових робіт, особливо на першому курсі.

4. Методика виконання навчальних завдань

Важливим фактором успішної роботи студентів над рисунками архітектури є дотримання методичної послідовності виконання навчальних завдань. Поетапність виконання завдань дає змогу зрозуміти та засвоїти головні закономірності побудови архітектурного простору в рисунку з натури. Враховуючи залежність кожної наступної стадії від завдань, що вирішувалися на попередній стадії, студенти набувають умінь і навичок вирішувати складні побудови рисунка архітектурного простору та композиційно-образні завдання. При цьому в рисунку досягається пластичний взаємозв'язок між елементами та деталями архітектури, тобто композиційної цілісності та виразності зображення.

Поетапність у роботі над рисунком архітектури передбачає такі дії: компоновка об'єкта в загальних масах на аркуші; лінійно-конструктивна побудова простору за допомогою перспективного аналізу; знаходження пропорційних співвідношень основних конструктивних елементів архітектури; застосування знань з повітряної перспективи та навичок володіння тоном, нарешті, узагальнення, тобто вирішення завдання підпорядкування результатів аналітичної роботи виразному "звучанню" великої форми та пластично-образним завданням. Це і є основний перелік навчально-творчих проблем, які необхідно вирішити студентам на відповідному етапі виконання рисунка архітектури. У практиці навчального процесу рекомендуються чотири основні етапи.

Перший етап - пошук композиції рисунка

Спочатку виконуються пошукові ескізи, у яких студенти визначають масштаб (розміри) основних архітектурних об'ємів. Тобто знаходять співвідношення між загальною масою зображення та зображувальною поверхнею формату паперу. При цьому слід зважати на те, що надміру велике зображення

"виходить" за межі зображальної поверхні, а занадто мале "пропадає" в зображальній поверхні. Вдале композиційне вирішення полягає в оптимальному і переконливому виборі масштабності зображення архітектурного об'єкта. Для зручності сприймання поглядом усього об'єкта вибирається найвиразніша точка зору. Злегка намічається лінія горизонту і точка сходу паралельних прямих, що формують площини відносно горизонту. Практичним використанням правил лінійної перспективи перевіряється скорочення форм, тобто видиме зменшення величини частин у міру віддалення від того, хто малює.

У процесі компонування зображення в цілому лінійно визначаються пропорційні співвідношення великих мас, основні поверхні об'ємів, які формують архітектурне середовище. Схематично виявляються основні опорні архітектурні елементи в їх конструктивно-просторовому взаємозв'язку.

Другий етап - лінійно-конструктивна побудова

На основі конструктивно-просторового аналізу основних архітектурних форм, які в узагальненому вигляді наближені до елементарних геометричних об'ємів (куба, кулі, циліндра, конуса, призми і т.д.) або їх комбінаційних поєднань, зображення будується лінійно в цілому. Причому схематичне зображення всіх форм, як простих геометричних об'ємів, рекомендується проводити навіть у тих випадках, коли не бачимо архітектурного об'єкта в цілому, а про об'єми його частин можемо судити за уявою або логікою розвитку чи зіставлень геометричних об'ємів. Допоміжними орієнтирами частково видимих архітектурних частин часто можуть бути товщина стін, розміщення колон, метричність у побудові карнизу та інше.

Крім основних архітектурних об'ємів, одночасно промальовуються деталі, підпорядковуючись великій формі, що сприяє у свою чергу цілісному сприйняттю архітектурного об'єкта і допомагає простежити логічний взаємозв'язок форм.

На цьому етапі студенти повинні пам'ятати, що виконується рисунок з природи, а не технічне креслення, а тому

потрібно уникати надмірного захоплення раціональністю у зображенні архітектури. Використання закономірностей прямої перспективи полягає лише в контролі побудови архітектурних об'ємів у просторі в рисунку на певній стадії. Емоційно-образний бік у рисунку не повинен бути відсутнім, оскільки зображення є художнім.

Третій етап -детальна проробка форми за допомогою тональних співвідношені»

Завдання на цьому етапі взаємопов'язані, бо в основному вирішуються через тон. Тому в рисунку, як правило, паралельно вирішуються засади тонального моделювання форм, виявляється напрям освітлення, фіксуються тіньові частини, за допомогою тональних співвідношень передається простір архітектурного середовища. Щодо лінії, то в зображенні архітектури вона виражає не тільки силует форми, а, швидше, виявляє межі поверхонь на узагальненій формі, від яких продовжується моделювання об'єму за допомогою тону. За аналогією з геометричними формами ведеться тональна проробка об'ємів залежно від освітлення за всіма правилами передачі об'єму в просторі. Тобто виділяємо світло, тінь, півтінь, рефлекс, падаючі тіні з дотриманням тональних співвідношень між великими формами. Знаходження правильних тональних співвідношень у рисунку найповніше передає просторові й матеріальні особливості натури – фактуру, матеріал, пластичний вираз форми.

На цьому етапі роботи слід активно використовувати можливості півтону, який відіграє важливу роль, збагачуючи основні великі форми, і виражає їх відмінність між собою.

У будь-якому архітектурному мотиві завжди існує відповідна глибина, плановість. Тому рекомендується вести рисунок від першого плану, попередньо визначивши найсвітліші і найтемніші частини зображення та послідовність розподілу проміжних півтонів на світлі і в тінях. У разі недотримання вищезгаданих умов може статися так, що не вистачить тонального запасу для виявлення переднього плану зображення.

Четвертий етап - узагальнення цілності зображення

Останній етап у завершенні рисунка є найважливішим у розумінні досягнення композиційної цільності зображення та образно-пластичної виразності. У цьому випадку домінуючим є творчий синтез проробленої студентами практичної та аналітичної роботи. Студенти повинні перевірити правильність передачі тональних співвідношень між елементами, уточнити вираження плановості, підпорядкувати деталі великим формам, поверхням, окремим фрагментам. Посиленням тонального звучання тіней акцентується пластична виразність архітектурних форм, які є найсуттєвішими і найважливішими у знаходженні образно- композиційної цільності всього зображення. При необхідності акцентується композиційний центр у рисунку, виділяються за потребою інші декоративні ознаки.

Закінчений рисунок повинен переконливо передавати розташування архітектурних об'єктів у навколишньому середовищі, конструктивні, стильові особливості, художньо-пластичний образ архітектури.

Програмні завдання з рисунка архітектури

Рисунок інтер'єру

Інтер'єр - внутрішній архітектурний простір, який залежно від функціонального призначення заповнений відповідним обладнанням, декоративними елементами та іншими деталями.

Навчальна програма з рисунка передбачає виконання ряду завдань зображення інтер'єрного простору, в основу яких покладено практичне засвоєння знань закономірностей побудови архітектурного простору, конструктивних та художніх особливостей архітектурних стилів, етнографічні особливості декоративних елементів та обладнання народної архітектури і т.д.

Ці завдання розглядаються як практичні вправи, спрямовані на закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях із нарисної геометрії, лінійної та повітряної перспективи, теорії побудови тіней.

Мета завдання

Формування у студентів умінь і навичок сприйняття і передачі простору, вираження взаємозв'язку елементів інтер'єру

з простором, побудови на зображальній поверхні інтер'єрного середовища.

Практичні рекомендації

Починати рисунок рекомендується з вибору точки зору, з якої найвиразніше сприймаються основні поверхні, які формують інтер'єр (стіни, підлога, стеля), а також чітко виражені інші елементи обладнання та декору. Слід уникати прямої фронтальної точки зору. Краще вибрати місце під певним кутом, коли архітектурні конструкції, деталі, елементи декору та обладнання інтер'єру в умовах відповідного освітлення сприймаються найбільш об'ємно, мають пластичну виразність. Потрібно також враховувати, що, малюючи на близькій відстані, у поле зору потрапляє мала частина інтер'єру. Тому відстань, від студента, який малює, повинна бути вибрана такою, щоб більша частина інтер'єрного простору знаходилася в полі активного сприйняття. Щодо лінії горизонту, то в рисунках інтер'єрів її переважно розміщують нижче середини зображальної поверхні паперу, тобто відповідно рівня точки зору стоячої або сидячої фігури людини.

У проектних зображеннях інтер'єру як цілісного приміщення використовується принцип умовності театральних декорацій, коли при побудові внутрішнього простору приміщення одна із стін вилучається. Такий принцип використовується архітекторами, дизайнерами при проектуванні інтер'єрів, розрізів інтер'єрних приміщень.

Засоби виконання

Кількість годин - 8.

Матеріали та техніка виконання: папір (може бути тонований), формат А-3; олівець, вугілля, сангіна, соус, туш.

Рисунок екстер'єру

Екстер'єр - зовнішня частина архітектурної споруди, її фасад.

Оскільки архітектура невіддільна від природного середовища, то у навчальних завданнях зображення екстер'єру може містити й елементи пейзажу, а також фігуру людини як модуль визначення масштабності архітектури у просторі й на картинній поверхні. Чіткість силуету архітектурного об'єкта

вдало можуть виділяти такі елементи природного пейзажу, як дерева, кущі, довільні форми хмар.

Аналогічно, як і в завданні з рисунка інтер'єру, перед студентами постає необхідність практичного використання набутих знань з нарисної геометрії, лінійної та повітряної перспективи, теорії побудови тіней. Ці знання є важливими у проведенні конструктивної побудови рисунка, передачі простору, плановості.

Мета завдання

Формування у студентів умінь і навичок конструктивної побудови екстер'єру архітектурного об'єкта, практичного застосування знань з перспективи та нарисної геометрії в передачі об'єму, плановості просторового вирішення, оперування тональними співвідношеннями у досягненні цільності зображення.

Практичні рекомендації

Рисунок екстер'єру студенти повинні виконувати з дотриманням наперед визначеної послідовності в роботі.

Насамперед, вибирається оптимальна точка зору і відповідний кут зору, коли виразно сприймаються передній, середній і задній плани екстер'єру.

Компонуючи архітектуру й елементи пейзажу, необхідно простежити за правильністю їх просторового розміщення на зображувальній поверхні аркуша. При цьому важливо охопити зором одночасно весь ансамбль і просторове оточення екстер'єру. Для цього рекомендується основні об'єкти зображати на другому плані, що надає візуальній глибини зображенню в цілому і звільняє передній план для "входу в композицію".

У процесі тональної проробки спочатку потрібно визначити найсвітліші і найтемніші місця в об'єкті, а вже після цього - послідовність розподілу проміжних напівтонів.

Для досягнення композиційної цільності зображення екстер'єру слід дотримуватися правильних світло-тіньових співвідношень. Вписуючи деталі в освітлені поверхні (стіни, покрівля, інші елементи), слід тонально узгоджувати з великою формою.

Засоби виконання

Кількість годин - 8.

Матеріали та техніка виконання: папір (може бути тонований), формат А-3; олівець, вугілля, туш, сангіна.

Зарисовки інтер'єру народної архітектури

Завдання зарисовки інтер'єру народної архітектури виконується під час літньої практики студентів у музеї архітектури і побуту, етнографічному музеї, а також у селищах, де є зразки народної архітектури певного регіону. Виконуючи зарисовки з натури, студенти вивчають етнографію, побут, традиції українського народу. Ці завдання розвивають у студентів специфічну композиційну мову у вирішенні як навчальних, так і творчих завдань.

Вибір графічних і технічних засобів зображення не обмежується, а тому студенти вільні у вирішенні творчих завдань.

Мета завдання

Перед студентами ставиться мета вивчення етнографічних особливостей інтер'єрів селянської хати різних регіонів України, вивчення функціональних, конструктивних, декоративних особливостей формування інтер'єру селянської хати, його предметного наповнення (меблі, декоративні вироби). Удосконалення технічної майстерності володіння графічними засобами зображення.

Практичні рекомендації

На відміну від виконання довготривалих рисунків інтер'єру та екстер'єру, ці завдання виконуються як короткочасні. У них акцентується увага на передачі безпосередніх вражень в імпровізованій формі.

Формат рисунків у кожному випадку обумовлюється образною характеристикою обраного об'єкта.

У виконанні зарисовок студентам дозволяється творча імпровізація та інтерпретація зображень або подальше переведення у різноманітні графічні форми. При цьому слід звертати особливу увагу на досягнення в рисунках композиційної цілісності та стильової єдності, а також на передачу особливостей естетичного і функціонального змісту

предметів селянського побуту й елементів оздоблення інтер'єру.

Засоби виконання

Кількість годин -1,5-2 години на рисунок.

Формат паперу - А-4, А-3, А-2.

Матеріали - за вибором студентів: туш, пензель, фломастер, олівець 4-6 В, сангіна, сепія, соус, вугілля, однотонна акварель.

Зарисовки архітектурного пейзажу

Зображення архітектурного пейзаж - це насамперед безпосереднє спілкування з живою природою, архітектурою міста, які разом творять образ міста. Виконуючи завдання, студенти вивчають особливості архітектурної забудови вулиць, ансамблів, окремих фрагментів. Оскільки студенти виконують зарисовки під час практики, то у них є можливість вивчити особливості формування архітектурної забудови у різних регіонах України.

Завдання зображення архітектурного пейзажу можуть бути ускладнені й доповнені зображеннями людей, озеленення, транспортних засобів. Крім того, завдання ускладнюється мінливістю стану природи, періоду' дня.

Мета завдання

Основні завдання, які студенти повинні вирішувати, - це вивчення особливостей зображення глибокого пейзажного простору на основі знань повітряної перспективи, лінійної перспективи і теорії тіней, а також засвоєння основних закономірностей архітектурної забудови вулиць міст, селищ тощо.

Творчі цілі у зображенні архітектурного пейзажу полягають у вдосконаленні володіння формальними, пластичними і графічними засобами під час виконання короточасних рисунків і розвитку художньо-образного сприйняття природи.

Практичні рекомендації

Зарисовки архітектурного пейзажу виконуються переважно як короточасні, тому можна вільніше оперувати набутими знаннями і навичками, за своїм задумом компоувати зображення відповідно до образно-пластичної ідеї. Під час

виконання рисунків студентами важливо розрізняти вибір високого і низького горизонту. У першому випадку розкриваємо панораму широкого простору, просторові плани. При зображенні на похилій поверхні точка сходу буде знаходитися нижче лінії горизонту. Студенти повинні свідомо використовувати співвідношення у передачі глибини простору та в акцентуванні важливих у художньо-пластичному розумінні елементів пейзажу. Так, для передачі світлового акценту іноді необхідно ослабити контрастність у трактуванні деталей або зблизити тональні співвідношення на архітектурних спорудах. Виконуючи тональне зображення архітектурного пейзажу, студентам рекомендується мати на увазі тональність поверхні паперу, як просторове середовище, як небо, і з цим чинником узгоджувати тональні співвідношення, зберігаючи цільність зображення. Завдання виконується самостійно.

Засоби виконання

Кількість годин на один рисунок - 1 год

Формат довільний, папір тонований.

Матеріали за вибором: туш, перо, вугілля, сепія, сангіна, графітний олівець, крейда.

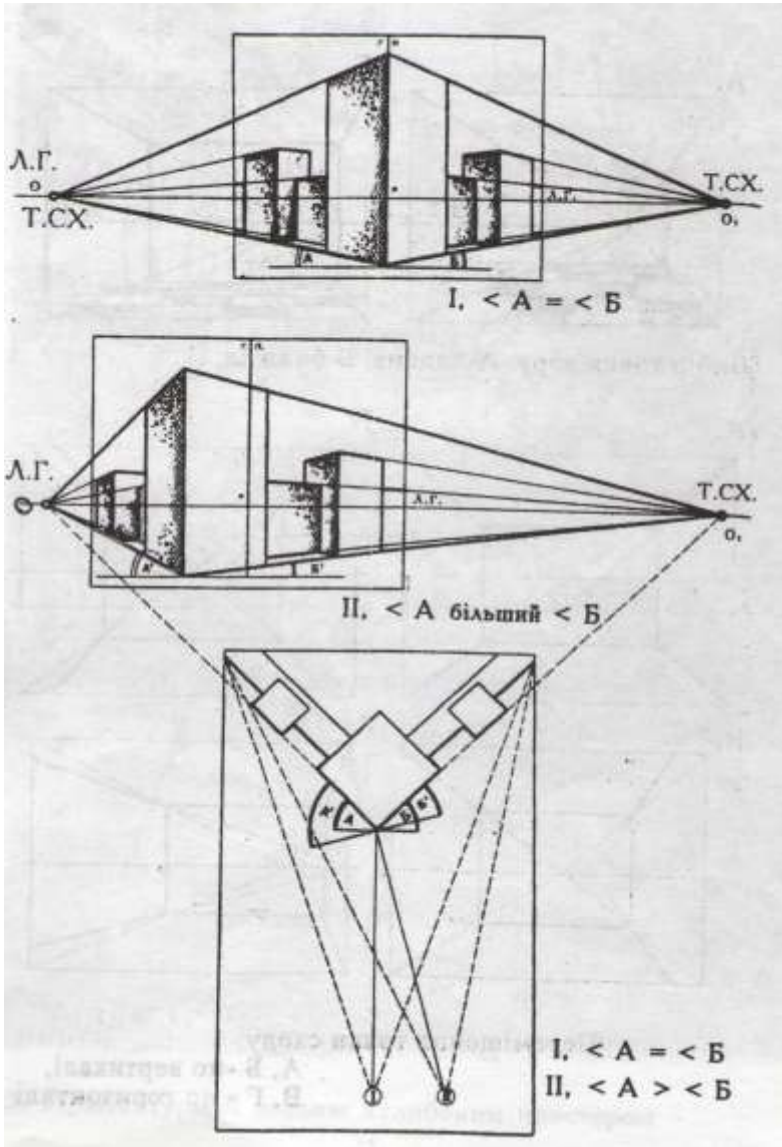

Рис. А.1. Основні принципи перспективної побудови простору

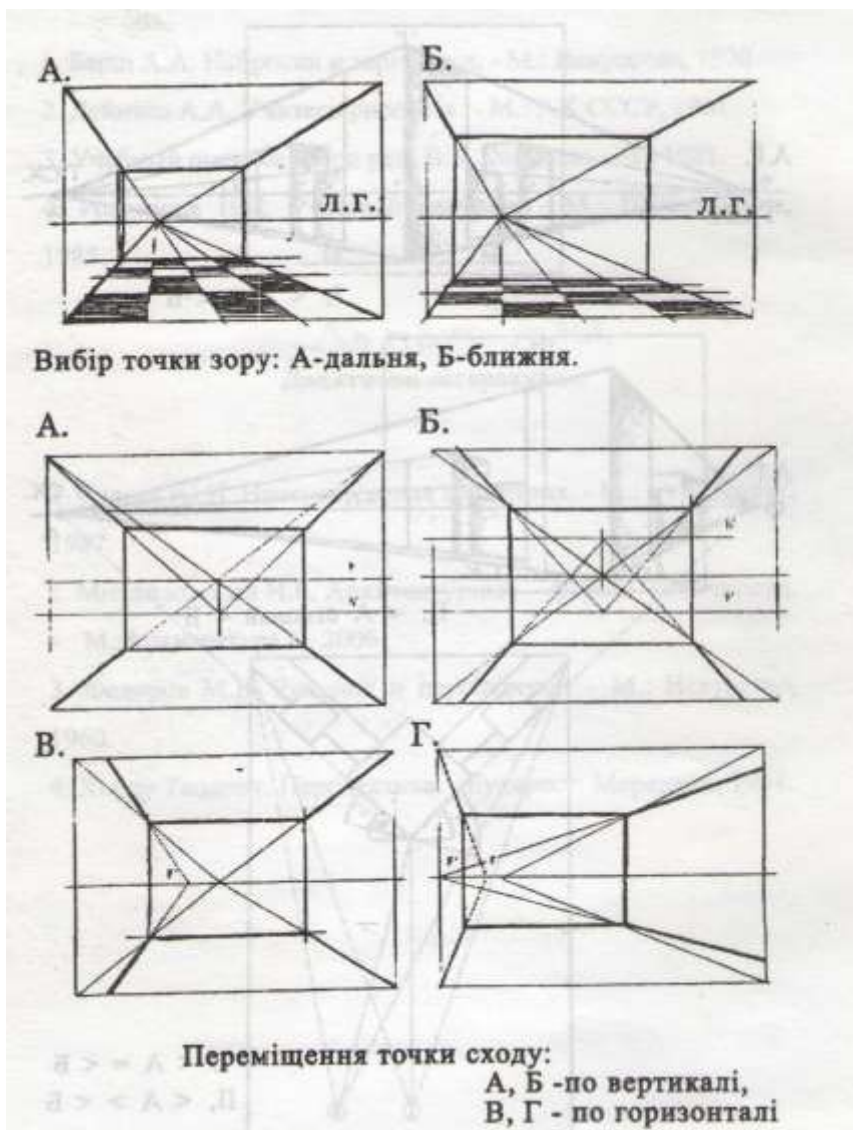

Рис. А.2 Перспективна побудова інтер'єру.

Рис. А.1. Візуальна корекція перспективи інтер'єру. Архітектурний пейзаж з глибоким простором

Рис. 2.Інтер`єр класичного фойє

Список рекомендованої літератури:

Базова

1. Барщ А. А. Наброски и зарисовки. М. : Искусство, 1970.
2. Дейнека А. А. Учитесь рисовать. М. : АХ СССР, 1961.
3. Учебный рисунок / Под ред. В. А. Коромва. М., 1981.
4. Ростовцев Н. Н. Учебный рисунок. М. : Просвещение, 1985.

Допоміжна

1. Караев Ю. И. Начертательная геометрия. М. : Стройиздат, 1987.
2. Михайловский И. Б. Архитектурные формы античности. М. : Архитектура С, 2006.
3. Федоров М. В. Рисунок и перспектива. М. : Искусство, 1960.
4. Хорлу Теодору. Перспектива. Бухарест : Меридиан, 1964.

Інформаційні ресурси

5. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6). URL: <http://www.lib.rv.ua/>
7. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. О. Новака, 75). URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>
8. Цифровий репозиторій НУВГП. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/types/metods/>.